

Letter-kransje voor lieve en brave kinderen

Petronella Moens

bron

Petronella Moens, *Letter-kransje voor lieve en brave kinderen*. A. Loosjes Pz., Haarlem 1806.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/moen006lett01_01/colofon.htm

© 2005 dbnl

[Inleiding]

O lieve, brave Kindren!
Ontvangt van een Vriendin
Dit aardig LETTERKRANSJE,
't Blijk van haar Kindermin;
Door PIETJE MOENS gevlochten,
Tot loon van Deugd en Vlijt.
Zorgt steeds, dat gij dit Kransje
En meerder waardig zijt.

Dan zal, dat goede PIETJE,
Die u zoo hartlijk mint,
Sinds hare vroege kindschheid
Door 't droevigst noodlot blind,
De droefheid minder voelen
Om 't smartelijk gemis;
Omdat zij, door dit Kransje,
U, kleinen! nuttig is.
Dan schreit zij vreugdetranen: -
Vergetende haar smart
Dankt zij God voor dien zegen,
In haar gevoelig hart.

DE UITGEVER.

Piet en Betje. *Gesprek over den Winter.***BETJE.**

Hoe treurig is de koude winter
De nacht is lang, de dag is kort,
'k Vind nergens vruchten, om te plukken,
Mijn lieve bloemen zijn verdord.
Het lindenboschje heeft geen bladen;
De blijde vogels zingen niet.
Och, waarom is 't niet altijd zomer?
Dat immers dunkt u ook zoo, PIET?

PIET.

Neen! 'k zou dan ontevreden wezen.
En Vader zegt: 't Is alles goed.
Wij zouden zoo gezond niet blijven
Blaakte altijd ons een zomer-gloed.
De grond, was dan ook niet zoo vruchtbaar,
Doch, nu de groeikracht 's winters rust,
Nu, toont ons Vader, hoe de warmte,
Straks 't groeiend leven wakker kust.

BETJE.

Loop, lieve PIET! daar zijn toch landen
Op de aarde, daar 't nooit winter wordt.
De boomen draagen daar weêr bloesems,
Eer de oude bladen zijn verdord.
Vraag dat maar eens, aan stuurman MAARTEN
Die naar die warme landen vaart.

PIET.

o BETJE! ik kan u zelf die landen
Wel wijzen op mijn wereld-kaart.
Daar vindt gij brandende woestijnen,
Verschriklijk groot, vol stuivend zand;
De gloed der zon verdroogt elk beekje,
En struik, en heester wordt verbrand.
't Is waar, daar zijn ook vruchtbre streken,
Waar de aarde een schat van vruchten biedt,
Maar alles hijgt en smacht naar koelte,
De lieve Lente bloeit daar niet.
De zelfde boom, draagt ooft en bloesems
En dorre bladen onder een;
De menschen zijn er loom en krachtloos,
Behaagt u zulk een land?

BETJE.

ô Neen!

Voorzeker niet, neen! altijd zomer
Is ook niet goed, maar zou ons land
Geen langer zomer kunnen hebben?
Schoon hier de zon zoo fel niet brandt.

PIET.

Dat de aarde rond is, weet gij, BETJE!
Zoo heeft ons Vader onderrigt,
Daar nu ons land, zoo ver van 't midden
Der aarde, naar de noordpool ligt,
Straalt hier de zon nooit loodregt neder,
En, zweeft onze aarde in hare baan
Door de evenachts-lijn van September,
Dan vangt allengs de winter aan.
Hoe meer naar 't noorden dan, hoe kouder,
Om dat, hoe lager de aarde daalt
De gloed der zon ook des te schuinscher
Op 't hellen van dit halfmond straalt.

Hoor BETJE lief! verzoek aan Vader
Dat hij u dit eens duidelijk toont,
Haast worden toch al onze lessen
Door u, en JANSJE ook bijgewoond.

BETJE.

Ja PIET! zoo ras ik goed kan cijfren,
Heeft Vader lief mij dit beloofd,
Maar nooit bemin ik toch den winter,
Die vogels vrucht en bloemen rooft.

Bij den dood van het kleine Koosje.

Koud, bleek, en met gesloten oogjes,
Lag kleine KOOSJE, op Moeders schoot,
Luid schreide Moeder, ook ik schreide,
Toen Vader lief al snikkend zeide:
Ons KOOSJE, ons dierbaar kindje, is dood.

Een stuip slechts, en zij was gestorven.
Zij leed wel kort, maar bittere smart,
Met pijnlijk afgedwongen lachjes,
En bange, half gesmoorde klagjes
Drong zij zich vast aan moeders hart.

Riep Vader eens: 'Mijn lieve KOOSJE!
Dan zag zij hem door traantjes aan,
En bood hem 't zwakke handje, al vleijend,
Maar ach, de koorts dwong haar, om schreijend
De kwijnende oogjes neêr te slaan.

Hoe vrolijk, hoe gezond was KOOSJE,
Nog maandag, toen wij hier, zoo blij,
Haar eersten jaardag, spelend vierden,
Ach, toen wij haar met bloemen sierden,
Toen streeelde 't lagchend kindje mij.

Wij hadden tassel, stoel en wiegje,
Met palm en rozen opgeschikt,
Hoe kraaide zij van vreugd, hoe netjes,
Had NAATJE, een krans van violetjes,
Ons KOOSJE om 't krullend haar gestrikt.

Ginds hing nog dat verwelkend kransje,
Maar 't schonk ons nu geen blijdschap meer.
Neen, 't kon de droefheid slechts vergrooten,
Doch, eer de doodkist werd gesloten,
Lag Moeder 't bij haar KOOSJE neêr.

'k Heb KOOSJE, ook in haar kleine doodkist,
Hoe koud zij was, nog eens gestreeld.
Haar ledig wiegje doet mij schreijen,
Nooit zal zij weêr zoo vriendlijk vleijen
Hoe lagcht ginds nog haar schaduwbeeld.

Dat schaduwbeeldje maakte Vader
Op KOOSJES jaardag, voor ons af,
't Hangt aan een rozenkleurig lintje,
Vraagt iemand nu, *waar is dat kindje?*
Dan zeg ik: *Ach, dat slaapt in 't graf!*

Het weldadig maar onregtvaardig kind.

JAN had acht nieuwe Zeeuwsche duiten
In een geknoopte beurs vergaard,
En bij zijn allerbeste speelgoed
Werd ook die geldbeurs trouw bewaard.
Doch HEIN, zijn jonger broêrtje, speelde
Eens vrolijk op de stoep, alleen;
Twee arme kinders vroegen 't knaapje
Een gift, al waar ze ook nog zoo klein,
'Ik heb niets, Moeder zou u geven,
Maar zij is uit, komt morgen weêr.'

Sprak HEIN. 'Ach, was het kermend antwoord:
Ach, morgen zijn wij hier niet meer.
Wij mogen maar één dag hier beedlen,
Vraag toch voor ons wat geld, of brood;'
HEIN loopt in huis, maar vindt geen sterfling,
Die de etens-kas voor hem ontsloot;
Wat zal hij doen? Het kind is raadloos,
Zelfs traantjes kwamen hem in 't oog,
Toen hij op eens, van blijdschap huplend,
Naar JAN broêrs mooie geldbeurs vloog.
'Ha!' riep hij, 'nu, nu kan ik geven;
't Zijn JANTJES duiten wel, dat 's waar;
Doch 'k moet aan arme menschen weldoen,
Zegt Moeder, kom ik geef dan maar.'
Hij springt naar voren, en de duiten
Zijn aan de beedlaars ras verdeeld,
Doch Moeder komt, terwijl het knaapje,
Nog met de leêge geldbeurs speelt.

‘Waar,’ vraagt zij, ‘waar zijn JANTJES duiten?
Breng ze aanstonds hier, HEIN is niet zoet
Gij moogt uw broértje niets ontnemen.’
‘O Moeder,’ zegt hij, ‘k deed zoo goed -
Twee kinders schreiden van den honger,
’k Zocht brood voor hun, maar vond geen zier,
Toen dacht ik aan JANS mooie duiten,
Ik haalde die, en gaf elk, vier.
’k Was nog meer blij dan de arme jongens,
Ja, ’t weldoen, zegt gij, geeft ons vreugd’ -
‘Maar was dat welgedaan?’ vraagt Moeder,
‘Of is oneerlijkheid een deugd?
Neen, lieve jongen! gij bedriegt u,
Het geven is een edle daad.
Maar aan een ander iets te ontvreemden,
Met welk een oogmerk ook, is kwaad.
Gij gaast nu niets aan de arme kinders,
Gij kocht u zelf een zoet vermaak,

Voor duiten, die ge u broêrtje ontroosde.
Foei, HEIN! dat was een slechte zaak;
Gij hebt uw eigen medelijden
Ten koste van uw broêr verzacht,
En hebt ge waarlijk nog met blijdschap
Aan die onedle daad gedacht?
Neen HEINTJE! 't waar, het godlijk weldoen,
Vereischt een rein een schuldloos hart,
Steel nooit, om andren iets te geven,
Hoe ook der armen leed u smart.
Bezit gij niets, vertroost hen vriendlijk,
Help zwakken, waar gij immer kunt.
Maar moogt ge eens iets, uw eigen noemen?
Geef dan, die vreugd zij u vergund.
Zie daar, ik schenk u deze perzik,
Die is uw eigendom. Gij weet,
Ik kom zoo, van onze arme melkvrouw,
Ze is ziek, haar mond is brandend heet,

Zoo gij een stukje wilde missen,
Dat waar haar goed, HEIN! breng het dan!
'*Één stukje*,' roept het kind al juichend,
'Geheel, ik proef er maar eens van,
O moeder lief! zij smaakt zoo kostlijk -
Maar 'k proef niets meer...' Het knaapje snelt
Nu voort, en keert met schittrende oogjes,
Waarin een helder traantje zwelt,
'Nu, roept hij, ben ik vrolijk Moeder!
Mijn perzik deed de vrouw zoo goed.'
Zij kust haar liefing, 'Dit is weldoen,'
Dus spreekt zij, 'zoo als 't wezen moet.'

Gesprek van Mietje met hare Moeder, over de zon en de aarde.

MIETJE.

Moeder! 'k heb de zon zoo lief,
Zie, zij doet zoo alles blinken.
'k Zag haar gisteravond ook,
Achter gindsche boomen zinken,
Maar, toen was zij schriklijk groot,
En als vuur zoo gloeiend rood.

Moeder! slaapt de zon bij nacht?
Zal ik achter gindsche boomen,
Dezen avond, nu eens zien,
Hoe zij daar is neêrgekomen?
O! dat ik de lieve zon
Dan eens stil zien slapen kon!

MOEDER.

Luister, MIETJE lief! de zon
Heeft haar plaats, heel ver van de aarde,
En van daar bestraalt zij ons;
Doch 't geen u verwondring baarde,
't Zinken naamlijk van haar licht,
Schijnt maar zoo, voor ons gezigt.

De aarde wendt, gelijk een bol,
Om een spil, zich rustloos henen,
Zoo dat altijd de eene helft,
Door het zonlicht wordt beschenen.
En dat wenden, zoo gezwind,
Geeft ons nacht en dag, mijn kind!

Als de kaars van avond brandt,
Wil ik u dit duidelijk toonen.

MIETJE.

Maar 'k voel niets, hoe kunnen wij,
Op een draaijend' aardbol wonen?
Moeder lief! 'k heb geen geduld,
Zeg, wat gij mij toonen zult.

MOEDER.

'k Zal een appel, of een bal,
Kijk, zoo aan mijn breinaald rijgen;
Houd ik die dan voor de kaars,
De eene helft kan 't licht maar krijgen;
Doch draait de appel om de naald,
Dan wordt de andre helft bestraald.

Zoo wendt zich ook de aardbol om,
Juist in vierentwintig uren;
Dus moet altijd de eene helft
Het gemis van 't licht verduren;
Daar intusschen duisternis
Rust verspreidt, die heilrijk is.

Waar het licht nu regt op valt,
Daar is 't middag, en, door 't wenden,
Van den ronden wereld-bol,
Moet allengs de dag daar enden;
Denk dus, als de zon verdwijnt,
Dat ze op 't andre halfroond schijnt.

MIETJE lief! begrijpt gij 't nu?

MIETJE.

Ja, - maar zou het mogelijk wezen,
Dat onze aarde rustloos draait?
Moeder! hebt ge dat gelezen?
Lees het mij dan voor; misschien
Leer ik ook dat draaijen zien.

MOEDER.

Hoor, wanneer uw jong verstand,
Meer en beter leert bevatten,
Dan blijkt u dit alles klaar.
Door ons vruchtloos afematten,
Om 't u regt te doen verstaan,
Breng ik u geen voordeel aan.

Weet alleen, dat ook de lucht,
Waar gij wolken in ziet zweven,
Hoe onze aarde wenden moog',
Haar bestendig blijft omgeven.
Daar geen lucht nu weêrstand biedt,
Voelen wij het draaijen niet.

Maar ons wonen op een' bol,
Dit kon u verwondring wekken;
Is 't niet waar? doch 't middelpunt
Blijft elk voorwerp naar zich trekken,
Schoon door zwaarte, een andre kracht,
Niets wordt uit zijn' stand gebragt.

't Midden trekt, doch zwaarte boeit,
Dit blijft 't evenwigt bewaren.
't Schoolboek over de Natuur,
Zal dit nader u verklaren.
Lees en leer. 't Opmerkzaam kind
Wordt door God en mensch bemind.

Pl. I.

Zie, wat is het lief en klein.

Bij mijn pas geboren zusje.

'k Ben zoo blij, ik heb een zusje,
O, ik dans om 't wiegje heen.
Daar zit Baker, och, zij neemt het,
Zie, wat is het lief, en kleen.
Welk een mondje, och zie wat oogjes!
't Kent mij zeker nu nog niet.
Gistren is 't ook pas geboren.
Maar, als 't eens mijn speelgoed ziet,
Als 't mijn zweepje eens aan kan vatten,
Ja, dan heeft het mij regt lief;
Want ik geef dan, al wat mooi is,
Aan dien kleinen hartedief.

Welke zwakke handjes, Baker!
Zie het schreit. Zeg, heeft het dorst?
Ja, de Baker geeft het Moeder.
Ha! het drinkt uit Moeders borst.
Lieve Moeder! ook ik dronk zoo
Uit uw borst eens, is 't niet waar?
'k Heb u daarom vast zoo lief ook.
Ja mijn Zusje! drink gij maar.
Zuig en groei: wanneer wij groot zijn,
O! dan doen wij niets dan goed.
Zoo verheugt zich onze Moeder,
Aan wier borst wij zijn gevoed.

Jan met zijn Vader in het dennen bosch.

De kleine JAN was met zijn Vader,
In 't statig dennenwoud, alleen;
't Gebloente omwasemde hun' paden,
De zon blonk door bedauwde bladen,
En 't schuldloos morgenlied der vogels
Weêrgalmde door de takken heen.

‘Hier,’ sprak nu 't zevenjarig knaapje,
‘Hier Vaderlief! beloofdet gij
Uw JAN, zoo veel van 't hoogste Wezen,
Dat alles voortbragt, te doen lezen.
Waar is nu 't boek? Zeg, is 't met prenten?
'k Zie die zoo graag, o geef het mij.’

VADER.

JAN lief! 't Boek ligt voor u open,
Elk voorwerp, dat gij hoort of ziet,
Kan hier iets heerlijk op doen merken,
Hier kunt gij duidlijk in Gods werken,
Zijn wijsheid, liefde en almagt lezen.
Dit alles vormde God uit niet.

JAN.

Uit niet? Ik speelde onlangs met eikels,
Daar zegt ge komen boomen van.
'k Zie gras en bloem uit de aarde groeijen,
De lente-zon doet alles bloeijen.

VADER.

Maar wie heeft eerst de zon doen schijnen?
Wie vormde de aarde? lieve JAN!

Van waar zijn de allereerste zaden?
Wie plantte eerst boom en bloem en kruid,
Die in 't vervolg hun zaden schonken?
Wie deed het eerste vuur ontvonken?
Wie schiep de lucht; Wie stortte 't water,
In zee en bron en beken uit?

JAN.

Vast zal dat God zijn, lieve Vader!
Gij zegt toch, dat hij alles geeft,
En dat ik biddend, alle dagen,
Om vreugd en leven Hem moet vragen.

VADER.

Ja, JAN! 't is God die aarde en hemel,
Zoo schoon, uit niet geschapen heeft.

De kunstnaar vormt, uit hout of steenen,
Of uit metaal; elk roemt zijn werk;
Doch, waar geen stof bestaat, vol orden
Een schoone wereld te doen worden,
Dat is geen vormen, dat is scheppen,
Want zulk een Almagt kent geen perk.

Zie, zoo schiep God vol wijze liefde,
Al wat aanwezig is, mijn kind!
De bosschen, bergen en rivieren,
Het vuur, de lucht, de mensch, de dieren;
Voor al wat leefde schonk Hij voedsel,
Daar Hij der schepslen vreugd bemint.

Die zelfde Magt beschermt nog alles,
Nog schenkt God groeikracht aan elk zaad.
Wij zaaijen, maar wie kan 't doen groeijen?
Wie kan den grond met dauw besproeijen?
Wij kunnen wolk nog zon bevelen.
God regelt alles, wat bestaat.

JAN.

O Vader! 'k wil dien God beminnen,
Hoe gaarn wenschte ik Hem te zien!

VADER.

Wij zien God niet met stoffijke oogen,
Maar liefde, trouw en mededoogen
Zijn trekken van Gods beeld. Door weldoen
Kunt gij Hem dankbaar hulde biên.

Het goedhartige Santje.

Ach, hoe blij is 't arme MIETJE,
Als ik met haar spelen wil,
MIETJE is lam, aan beide voeten,
'k Moet haar bitter leed verzoeten,
Als wij woelen, loopen, springen,
Ach, dan zit zij daar zoo stil!

DIRK is ook een goede jongen,
Als hij MIETJE eens treurig ziet,
Dan vermaakt hij haar door kuren;
Toen 't van middag twalef uren
Sloeg, riep MIETJE vol verlangen:
't School is uit, komt DIRK nog niet?

DIRK is wild, maar toch met MIETJE
Speelt hij altijd zoo bedaard.
Juichend kwam daar straks die jongen
Hier de kamer ingesprongen.
'Dat's voor MIETJE,' riep hij, 'Tante
Gaf me een stuk amandeltaart.'

Maar, wie zou haar ook niet geven?
't Lieve Meisje is toch beroofd
Van de vreugd, waar in wij deelen.
'k Zal, als wij op 't grasperk spelen,
Madeliefjes voor haar plukken,
'k Heb dit gistren haar beloofd.

Nog berouwt het mij, 'k was Vrijdag,
Ook zoo wel als DIRK, gevraagd
Op 't geboortefeest van KAATJE,
'k Heb voor u bedankt,' sprak Maatje,
'Reeds twee dagen, heeft uw zusje
Om 't alleen zijn zich beklaagd.

'k Moet noodzaaklijk uitgaan, SANTJE!
Ditmaal blijft gij bij uw zus.'
Maatje zag mijn spijt; ik schreide,
Ja, 'k was geemlijk; MIETJE vleide
Toen ik bij haar kwam (foei! 'k bloos nog)
Zelfs vergeefs mij om een kus.

'SANTJE!' vraagde zij, wat scheelt u
'Heb ik iets misdaan? gij schreit.'
Ach, nu was mijn hart bewogen,
'k Sloeg op haar mijn weenende oogen,
En ik zag haar vleijende armpjes
Vriendlijk naar mij uitgebreid.

'k Overlaadde haar met kusjes.
Hoe veel vreugde mist zij niet,
Zonder naauwlijks eens te klagen.
'k Leer van haar elk leed verdragen,
En geduldig zijn; hoe treurig
Zich mijn hoop verijdeld ziet.

Het deugzaam kind.

KATOOTJE zag een mand vol appels,
Die regt bekoorlijk bloosden, staan.
'Neen!' - sprak ze 'neen, ik mag niets nemen.'
Toch zag zij de appels lagchend aan.
'Wat zijn ze schoon, hoe groot, hoe blozend.
Al proefde ik eens, wie ziet mij hier?
Doch Moeder heeft het mij verboden,
Zij gaf 'er gisten mij wel vier -

Pl. II.

'k Heb daar 'er één, wat heerlijke appel.

Maar 'k at die op, die smaakten kostlijk.
Zie, dat ik nu maar zeker wist,
Hoe dezen, die zoo blozen smaken,
Kom, ééntje toch word nooit gemist.
'k Heb daar 'er één, wat heerlijke appel,
Die zal eerst lekker zijn. Maar neen!
Hoe klopt mijn hart. Foei! 'k word ondeugend.
Ik voel 't, ik ben hier niet alleen.
God ziet mij; God is tegenwoordig.
Dat weet ik, neen, 'k gehoorzaam Hem.
Dit kloppen van mijn hart bij 't kwaaddoen,
Zegt Moeder, is Gods eigen stem.
Die stem beveelt mij niet te stelen,
Daar, lig daar, appel! o hoe vrij,
Hoe vrolijk haal ik nu weêr adem,
'k Heb niets misdaan, o 'k ben zoo blij.'

De Godheid zag met welgevallen
Dien strijd, die zegepraal, die vreugd -
En eenmaal wacht deez' edele poging
Het schoone zegeloon der Deugd.

Piet en Willem. *Gesprek op Kersdag.*

PIET.

WILLEM! wat wil Kersdag zeggen?
Weet gij dat, die zoo veel leest?

WILLEM.

Ja dat liet mij Vader lezen.
Christendag zoo moest het wezen.
Want op Kersdag vieren Christnen
JEZUS blij geboortefeest.

JEZUS kende God, en heeft ons
Ook die kennis meêgedeeeld.
Vader zegt, dat alle menschen,
Die God wilden zien, hun wenschen
Toen volmaakt voldaan gevoelden,
Want in JEZUS blonk Gods beeld.

O Hij was zoo goed. Zelfs kindren
Leerde Hij Gods wil verstaan.
Booze lusten te overwinnen,
Alle menschen te beminnen
Is Gods wil, en JEZUS neemt hen,
Die dit doen, als Broeders aan.

PIET.

WILLEM! onze lieve Moeder
Zegt ook mij van JEZUS veel.
Hoe Hij vroeg zijne ouders eerde,
Dankbaar was, en ijvrig leerde,
Ja, het beste kind was JEZUS.
'k Volg Hem, 't zij ik leer of speel.

WILLEM.

Och, dat wil ik ook zoo gaarne.
Zeker Hij was 't beste kind.
Altijd vreedzaam en geduldig,
Nooit aan eenig misdrijf schuldig
Werkzaam, vrolijk en gehoorzaam,
Heeft hem God en Mensch bemind.

PIET.

Waarom noemt men toch den Kersdag
Nog niet liever JEZUS *Dag*?
WILLEM! hoor gij moest het wagen,
Om het Dominé te vragen.

WILLEM.

'k Deed dit. - CHRISTUS is een eernaam,
Dien geen mensch meêr dragen mag.

CHRISTUS is in 't Grieksch een leeraar,
Zegt hij, aangesteld van God!
Wie op JEZUS leer nu roemen,
Mogen zich ook Christ'nen noemen.
Dat wil zeggen: Deelgenooten
Van zijn Deugd, en heerlijk Lot.

Karel met zijn Vader.**KAREL.**

Vader! Woont God, in den hemel,
Hooger nog dan maan en zon?
O dat ik Hem zien en hooren
En mijn liefde toonen kon!
Hij is immers zoo weldadig?
Hij bewaart ons, waar wij zijn.
Alles komt van God, zegt Moeder,
Regen zelfs en zonneshijn.

VADER.

Ja, mijn kind! God geest ons alles.
Niets kan zonder Hem bestaan.
Zie, zijn Goedheid lagcht ons tegen,
Waar wij de oogen vrolijk slaan.
Plant en kruiden doet Hij groeijen,
Mensch en dieren geeft Hij brood,
Met het hoogste regt bemint gij
Zulk een God, zoo goed, zoo groot.

Toon Hem daaglijks toch uw liefde
Door te doen, wat Hij gebiedt.
Noem Gods naam nooit, dan eerbiedig,
Dank voor al, wat gij geniet.

KAREL.

Ja, 'k maar moest God zien, dan kende,
Dan aanbad en dankte ik Hem.
Maar nu God zoo hoog woont, Vader!
Hooft Hij immers nooit mijn stem?

VADER.

Waar gij zijn moogt, gij bevindt u
In Gods tegenwoordigheid.
Hij beschouwt u, en heel de aarde,
Schoon zich duisternis verspreidt.
God woont niet, gelijk een Koning,
In een hof, met pracht omhuld.
Neen, omhoog en in den afgrond,
Woont Hij, die 't heelal vervult.

Lieve KAREL! ja, God hoort u.
Hij verstaat zelfs, wat gij denkt.
Kunt gij Hem niet zien! Gevoel Hem
In al 't goede, dat Hij schenkt.
Hoe verstandig ook de mensch is,
Hij begrijpt Gods wezen niet.
God is eindloos meer, dan alles,
Wat gij met uwe oogen ziet.

Als de mensch in 't volgend leven
Meer naar God gelijk mijn kind!
Ja, dan zal hij God aanschouwen
Die ons allen trouw bemint.

KAREL.

Vaderlief! hoe dient men God toch?

VADER.

Door te doen, wat Hem behaagt.
Zijt opregt; spreek altijd waarheid,
Help elk, wie uw bijstand vraagt.
Eer, bemin, uw zorgende ouders;
Wreek u nooit, zijt trotsch, noch wreed,
Doe nooit heimlijk kwaad. Denk, KAREL!
Dat God alles ziet en weet.

Jan en Piet. *Eene Vertelling.*

'Och neen, van 't spelen in den tuin
Zal dezen avond niets meer komen,
O 'k zag het water, als een beek,
Ginds door de groote paden stroomen.
Zie, dat was eerst een regenbui.
'k Wed, zoo die lang had moeten duren,
Dat heel ons huis was weggespoeld. -
Hoor JAN! 't is nog geen zeven uren,

En immers blijft gij tot half acht?
Nu moest gij mij nog iets vertellen,
Iets moois, dat gij gelezen hebt.
'k Ben blij; nu kan ik ook al spellen,
Maar jongen! als ik lezen kan
O dan, dan kan ik alles weten,
Maar kom, vertel, gij weet wel iets.
Of zijt ge al wat gij leest, vergeten?'

JAN.

Vergeten? foei! wel zeker niet.
Dan kon 't niet helpen, dat wij lezen.
Ik dacht daar aan de Drukkunst juist;
Hoe naar zou 't zonder die toch wezen.
Zeg weet ge wel, door wien en waar
Die schoone kunst is uitgevonden?

PIET.

Wel neen, maar vast in d'ouden tijd.
Want menschen, die niet lezen konden,

Die waren immers veel te dom?

JAN.

Och PIET! ze konden zelf niet schrijven.
Geen letters waren hun bekend.
Maar zeker, lang kon 't zoo niet blijven:
Neen? in *Egypte*, (weet gij, 't land,
Waar eens de vrome JOZEF woonde,)
Werd reeds gezorgd, dat naald of zuil
Of steen de landkronijk vertoonde;
Men bijtelde, men grifde, of sneed
Dan beeldwerk, dat iets moest beteeknen;
Zoo wist men lotgeval en tijd
Door plant of dieren te bereeknen.
Doch in *Fenicie* aan de zee,
Waar 't volk aan koopvaart was verbonden,
Zijn vaste teekens voor de taal,
Of anders letters uitgevonden.
Men schreef toen, 't zij op ezelsvel,

Op palm-blaân, of op 't blad van planten,
Papijrus, of papier genoemd.
Zij groeiden aan de waterkanten,
Meest in *Egypten* aan den *Nijl*.
Nu schreef men spreuken en gedichten,
Geschiedenissen, en wat meêr
De domme menschen kon verlichten.
Maar 't kostte altijd veel moeite en geld,
Om al die dingen af te schrijven,
Dus gij begrijpt: het arme volk
Moest, hoe 't ook ging, onwetend blijven.

PIET.

Dat was toch droevig, maar 'k verlang
Om van de Drukkunst iets te hooren.

JAN.

Ja, PIET! hier in ons Vaderland
Hier is die schoone kunst geboren:
Wij zijn daar grootsch op en met regt.

Een man, opregt van hart en zeden,
Een kindervriend, vond eerst die kunst,
Nu ruim eene eeuw of vier geleden.
Te *Haarlem*, waar men onlangs ons
Die scheepjes in de kerk vertoonde,
Daar is het huis nog, waar die man,
Die LAURENS KOSTER eens in woonde,

PIET.

Wie was die LAURENS KOSTER toch?

JAN.

Dat was die man nu, dien 't gelukte
Te ontdekken, hoe men op 't papier,
Den vorm der letters duidelijk drukte.
'k Wil u vertellen, hoe dit ging:
Die man, wiens naam elk moet vereeren,
Die KOSTER, wilde 't *a. b. c.*
Ook aan zijn dochters kind'ren leeren,
En waarlijk, dat was in dien tijd

Nog veel meêr waard, dan of men heden
De kind'ren zendt naar 't Hooge School;
Hij had elk lettertje gesneden
Op onderscheide stukjes hout;
De kleintjes leerden die dan noemen,
En de oude man was regt voldaan,
Als hij der kind'ren vlijt kon roemen.
Hij gaf hun doorgaans buiten les.
Hij zette zich op 't gras dan neder,
De kinderen leerden eerst vol vreugd,
En sprongen dan weêr heen en weder.
Grootvader moest, na elke les,
Zijn houten letters weêr bezorgen,
Hij vouwde ze in een blad papier.
Doch toen hij eens op zekren morgen
Die weêr had uit zijn zak gehaald,
En vast daar eerst op had gezeten,
Zag hij de letters op 't papier

Gestempeld: 'k moet hier meêr van weten
Zoo dacht hij, als mijn letters hier
Eens in geschikte regels stonden,
Dan konde ik 't lezen, en ik had
Het schrijven zonder pen gevonden.
t'Huis komend werd bedacht, beproefd,
De letters zwart gemaakt, geregeld.
En zie nu was de roem der kunst
Door algemeenen lof bezegeld.
Een soort van pers was ras gereed.
Men drukte, en 't volk stond opgetogen
Van blijdschap en verwondering.
Elk wilde 't zien met eigen oogen.
De boeken werden algemeen,
Niets kon den weetlust meêr bepalen.
Voor letters, slechts in hout gesneên,
Verkoos men ook welhaast metalen.
De Drukkunst werd alom verspreid,

Verbeterd, en de wetenschappen
Zoo lang verdonkerd, deden straks,
Door heel *Europa* reuzen-stappen.
Zoo heeft het Vader mij verteld
En 'k heb 't omtrent ook zoo gelezen.

PIET.

Och, dat was mooi. Vertel nog wat.

JAN.

Neen, 't moet nu haast acht uren wezen.

Lotje in de lente.

LOTJE.

Moeder! is het nu geen lente?

Zie eens, die verdorde boomen

Leven weêr.

Deze bloemen zag ik sterven;

Zie nu groeit een jeugdig spruitje

Uit deez' tronk.

Alles is weêr groen en bloeiend.

O, die lieve schoone Lente,

Niets toch sterft.
Maar de menschen, ja die sterven.
Ach, nooit komen ze in de lente
Uit hun graf.
Toen broêr HEINTJE was gestorven,
Toen zeide oom: Dat bloeiend roosje
Viel in 't stof.
Ach, was HEINTJE maar een roosje:
Zeker bloeide hij dan weder,
Maar nu niet.
Menschen zijn toch meêr dan roosjes,
Menschen kunnen gaan en spreken
Hooen, zien.
Waarom moeten zij dan sterven,
Om voor altijd dood te blijven?
Moeder lief!

MOEDER.

Om voor altijd dood te blijven

O, mijn LOTJE! dat was vreeslijk -
Neen, de mensch
Is veel meer dan boom of bloemen,
Daarom ook herleeft hij schooner -
Maar niet hier.
Wie herkende in deezen bloembol,
Dien gij bragt, om hier te planten,
Deze tulp?
Zoo herkent gij in den mensch ook
Zijn veel schooner edler wezen
Nu nog niet.
Ook ons vroeg gestorven HEINTJE,
Blijft niet dood, maar bloeit veel schooner
Voor Gods oog.

Het opperwezen is regtvaardig; of Jan met zijn Vader.

JAN.

Zoo 't waar is Vader! dat God goed is,
En altijd regt, nooit onregt doet,
Hoe komt het dan, dat de arme JAKOB
Altijd zoo bitter lijden moet?
'k Zag hem daar straks, door pijn gemarteld;
Hij kroop aj kermend door zijn hut.
Toch is hij braaf; hij heeft niets te eten;
Niets dat hem voor de koû beschut;

Neen, zoo de deugd God kon bekoren,
'k Weet vast, dat JAKOB nooit iets leed.

VADER.

JAN! weet gij nog, waarom ik onlangs
U zoo veel bitters drinken deed?

JAN.

Ja die geneesdrank, o zoo bitter!
Wat schreide ik, maar gij hadt gelijk,
Ik werd gezond.

VADER.

Nu lieve jongen!
Was de arme man gezond en rijk,
Dan was hij zeker ongelukkig.
God is volmaakt: Hij doet nooit kwaad.
Denk, dat zijn liefde ver de teêrheid
Der ouderen te boven gaat.

JAN.

Maar, Vader lief! zie ginds dien man eens,

Die rijk is, altijd gasten heeft,
Nooit is hij ziek, maar altijd vrolijk -
Schoon hij toch heel ondeugend leeft,
Zich dronken drinkt en de arme menschen
Al vloekend van zijn deur verjaagt.

VADER.

Och, lieve JAN, God weet, wat onrust
In 't hart van zulk een' rijken knaagt;
Maar schoon gezondheid, eer en rijkdom
Hem tot zijn sterfuur al verblijdt;
Terwijl intusschen de arme JAKOB
Elk uur nog feller smarten lijdt,
Hun beider leeftijd snelt vast henen,
En na dit leven, zal de deugd,
Mijn kind! haar loon van God ontvangen,
Haar treuren hier baart eeuw'ge vreugd. -
God is volmaakt, zijn wijze liefde
Bedoelt ons heil en kiest gewis

Tot ons geluk de beste midd'len,
't Blijkt eens, dat Hij regtvaardig is.

JAN.

Maar, lieve Vader! zoo nu de ondeugd
Eens voor ons oog haar straf ontving,
Zie dan zou elk voor 't kwaaddoen schrikken.
Zoo elke leugen, hoe gering,
Hoe klein, den leugenaar deed sterven,
O, dan was elk een waarheidsvriend.

VADER.

Ja, maar dan was ook 't waarheid spreken
Geen deugd, die liefde en roem verdient,
Wanneer ik zeg, JAN! raak die kolen,
Die gij in 't vuur daar gloeijen ziet,
Niet aan, dat laat gij zonder kwelling,
Niet, omdat Vader 't u verbiedt.
Neen, maar omdat ge uw hand zoudt branden.
Doch als ik zeg, dit stukje taart

Moet gij bewaren zonder proeven.
En gij 't zorgvuldig zoo bewaart,
Dan mag ik u gehoorzaam noemen,
Dan hebt ge uw' kinderpligt betracht.
Zie JAN! zoo is 't, wie zich nu ijvrig
Voor elk onteerend misdrijf wacht,
Wie God zijn liefde blijft betoonen
Door eerbied en gehoorzaamheid,
Die mensch is wijs en wacht blijmoedig
De kroon voor ware deugd bereid.

De mildadige kinderen; of Piet en Jansje.**PIET.**

JANS! 'k ben zoo blij, 't is morgen kermis,
Ik krijg een schelling van oom JAN!
Nu koop ik mij een paard, een degen,
En koek, zoo veel ik eten kan.
Gij krijgt, geloof ik ook een schelling
Maar zeg eens, wat gij daar voor koopt,
'k Had ook zoo gaarn een horologie,

Dat net, als Vaders, tikt en loopt.
Zie moest ik nu geen paardje hebben,
Dan kocht ik dat.

JANSJE.

Och, lieve PIET!
Een groot horlogie voor een schelling?
Gij droomt, dat krijgt ge zeker niet.
Neen, krijg ik morgen ook een schelling
Van oom, dan koop ik eerst een brood
Voor NAATJE, de arme tuinmans weduw.
Zij schreit nog zoo om JAKOBS dood.
Zij heeft geen geld om iets te koopen,
Daar straks gaf Moeder haar nog wat.
Gij had eens moeten zien, hoe hongrig
Haar kindje, dat half naakt is, at.
O morgen zal ik eten brengen.

PIET! kreeg ik nu de schelling maar,

PIET.

Hoor, JANSJE lief! geef ook den mijnen
Maar 'k heb geen paardje dan, dat 's waar.
Neen, neen, een paardje moet ik hebben.
Maar anders koop ik dan ook niet,
'k Geef de arme vrouw en 't hongrig kindje
Al 't geld, dan dan nog overschiet.

JANSJE.

Maar kost uw paard nu eens een schelling,
Wat geeft gij dan? ik kocht voor mij
Wel gaarne toch iets moois, maar 'k maakte
Dan 't arme NAATJE ook niet eens blij.
Wij hebben speelgoed, koek en kleed'ren;
En ach zij noch haar kind heeft brood.
'k Schreide overluid, toen 't vlejend kindje

Mij de uitgeteerde handjes bood.

PIET.

Neen, JANS! ik wil geen paardje koopen.
Foei! als ik daar meê speelde of reed,
Hoe droevig zoude ik mij dan schamen,
Als 't arme kind van honger kreet.

Oom JAN, die juist de lieve kindren
Beluisterd had vol stille vreugd,
Trad nu te voorschijn en beloonde
Met kus op kus, hun kinderdeugd.
'k Wacht niet tot morgen,' sprak hij vriendlijk,
'Ziet daar; hebt ge elk uw kermisgeld.
Gij kunt het naar uw wensch besteden.'
Zij danken hupplend - JANSJE snelt
Vooruit, PIET volgt haar naar hun Moeder.

Straks wordt 'er brood en vleesch gekocht,
En 't arme NAATJE, met haar kindje,
Bij JANSJE en PIET te gast verzocht.
Dit was een feestuur voor de kleinen,
Zij smaakten al de zaligheid,
Die 't Godlijk, die 't belangloos weldoen
In 't onbedorven hart verspreide.
Zij dachten aan geen speelgoed koopen.
Hun schelling was regt schoon besteed.
Maar Oom kocht PIET een paardje, een degen,
En JANSJE een pop, heel fraai gekleed.

Het Oud hollandsch kind; of Jansje met hare Moeder.

JANSJE.

Waarom noemt MIETJE van den Schout,
Haar Moeder toch Mama?
Of is die vrouw haar Moeder niet?
Zeg Moeder lief!

MOEDER.

Wel ja.
Mama is in de Fransche taal,
Wat Moeder hier beduidt

In 't Hollandsch, kind; 't geen MIETJE zegt,
't Komt dus op 't zelfde uit.

JANSJE.

Maar MIETJE is even drie jaar oud,
En kent geen woordje Fransch.
Haar broêrtje noemt zij KEES en PIET,
En mij, mij noemt zij JANS.
Waarom haar Moeder dan in 't Fransch
Genoemd? Dat doe ik niet
Ik noem u Moeder, Moeder lief!
Tot dat gij 't mij verbiedt.

MOEDER.

Verbieden ach, een vreugde traan
Mijn kind! heeft u besproeid,
Toen eerst de lieve Moeder-naam
Uw lipjes is ontvloed.

JANSJE.

Maar zeggen kleine kind'ren ook,
Misschien in 't Fransche rijk,
Wel Moeder tegen hun Mama?
Zie dan 't is maar gelijk.

MOEDER.

Och neen, maar in ons Vaderland
Is Moeder meest Mama.
Ook Vader zegt men is te hard,
Veel zachter klinkt Papa.
Maar noem gij in uw eigen taal
Uw ouders, dierbaar kind!
Die taal welluidend, rijk en schoon,
Wordt meest door ons bemind.

't Vinkje of Willem met zijn Vader.**WILLEM.**

O Vader lief! BART heeft een Vinkje,
Zoo goed geleerd, zoo trouw, zoo mak,
Ach had ik eens ook zulk een Vinkje,
't Vliegt van de kruk tot aan het dak.
Zeg beste, heele lieve Vader!
Zeg, als ik morgen vlijtig leer,
Koopt gij voor mij dan ook een Vinkje?
'k Beloof u, 'k vraag nooit, nooit iets meêr.

VADER.

Neen, jongenlief! nooit krijgt ge een vinkje,
Of welk een dier het ook moog' zijn
Tot speelgoed, foei! vermaak te vinden
In 't zien van zoo veel angst en pijn.
Uw spelen moet onschuldig wezen.
Wie dieren plaagt, is laag en wreed -

WILLEM.

Gij zoudt het zien, mijn lieve Vader!
Of ik het Vinkje ooit iets misdeed.
Nooit zal ik 't arme diertje plagen,
'k Geef elken dag zijn bak vol zaad.

VADER.

Doch, daar voor moet het dan ook vliegen,
Gebonden aan een touwtje of draad.
Het waant zich vrij; 't stijgt driftig opwaarts,

Maar 't voelt zijn kluisters keer op keer,
En stoot zich dan half dood gemarteld,
Al hijgend op het krukje neêr.
De Vader van 't heelal, mijn WILLEM!
Doet al zijn schepselen altijd goed.
De mensch volgt God, wanneer hij liefdriek
Geen diertje noodloos iets misdoet.

WILLEM.

Maar, Vader! KRIJN, onze oude Tuinman,
Zegt, dat de beesten zijn gemaakt,
Om ons te dienen en te voeden,
En dat hun lijden God niet raakt.

VADER.

Niet raakt, welk een afschuwlijk denkbeeld!
De Schepper is volmaakt, mijn kind!
Al wat Hij schiep is 't aanzijn waardig,

En wordt door Hem volmaakt bemind.
Hij kan geen diertje 't leven geven
Tot martlende dienstbaarheid.
Een eeuwig wijs onzijdig Vader
Heeft, al wat ademt, vreugd bereid.
Elk schepsel, 't moog' dan groot of klein zijn,
In zee of bosch of wildernis,
Heeft regt op al die vreugd, dien wellust,
Waar voor zijn aanzijn vatbaar is.

WILLEM.

Maar hoe veel beesten doen wij dooden?
Wij zijn dus immers meêr, dan zij?

VADER.

Een leeuw kan u en mij verslinden,
Maar is hij daarom meêr dan wij?
Hoor, lieve WILLEM! 't regt des sterksten

Is eigenlijk een dierlijk regt,
En wordt, zoolang 't met zeedlijke orde
Niet strijdt, den mensch ook niet ontzegd.
Gij zier, hoe zich een aantal dieren
Met and're dieren-soorten voedt,
Hier door wordt, onder al de soorten,
Het keurigst evenwigt behoed.
De fijnste list of sterkste krachten
Verschasten elk zijn wettig deel.
De mensch, vernustiger dan allen,
Waant zich de Koning van 't geheel;
Hij dwingt en onderwerpt de dieren,
Doch, waar 't vernuft niet langer geldt,
Daar zwicht zijn sterkte vaak; daar wordt hij
Hoe trotsch een prooi van woest geweld.
Geen dier vereert ons ooit als Koning,

Of biedt zich zelf ten offer aan.
Wij oefnen slegts het regt des sterkten,
Op 't land, en in den oceaen.
Maar wee hem, die gevoel en rede
Bij 't oefnen van dat dierlijk regt
Misbruikt, en woest zijn mededoogen
Aan 't schuldloos lijdend dier ontzegt!
Hij, die een dier moedwillig martelt
Is boos, hij heeft geen edel hart.
O kind! volg God; schep altijd blijdschap
En lenig, waar gij kunt, de smart.

Jan en Mietje, of het graf van de Ruiter.**JAN.**

Hoe goed, hoe braaf is Vader,
Ach MIETJE! ik zag hem weenen
Bij 't graf van held DE RUITER,
Gij weet wel van dien held,
Die, uit behoeftige ouders,
Te *Vlissingen* geboren,

Door trouw en moed en ijver
Zoo groot werd in ons land.

MIETJE.

DE RUITER, ja hij werkte,
Als knaapje, eerst in de lijnbaan
Toen kreeg hij lust aan 't varen,
En werd de braafste held.
Maar lieve JAN! wat deedt gij
Bij 't graf toch van DE RUITER?
En waarom weende Vader
Daar, bij dat kostlijk graf?
Nooit kende hij DE RUITER
Dan uit zijn roem, zijn daden,
Maar zeker brave menschen
Zijn altijd tranen waard.

JAN.

Dat zijn zij, lieve MIETJE!

En mannen als DE RUITER,

Zegt Vader, zijn zoo zeldzaam.

Zijn ziel was groot en schoon.

Hij was opregt, godvruchtig,

Menschlievend, wijs en needrig.

Hij streed vol moed, vol grootheid -

Voor Vaderland en regt.

Hoor, Vader weende uit eerbied,

Dat dacht mij zag ik duidelijk.

‘k Zie nooit dit graf,’ zoo sprak hij,

‘Of heevig klopt mij 't hart

Hij was de schrik des vijands,

De Schutsheer der verdrukten.

Treed nader; (Vader greep mij

Aandoenlijk bij de hand.)
‘Treed nader en beloof mij
In schaduw van deez' tombe,
Uw pligten te betrachten.
Hier sluimert RUITERS stof.
Belooft mij, lieve jongen!
Zoo ooit in later leeftijd
Een snood, maar vleijend booswicht,
Uw deugd aan 't wanklen brengt,
Belooft mij dan, slechts eenmaal
Nog eer gij valt, te denken
Aan deze plaats, die tijdstip.
Ligt houdt uw deugd dan stand.’
o MIETJE! Vader sloot mij
Zoo teeder aan zijn boezem.
'k Wil altijd braaf zijn, riep ik.

Dan hebt ge uw JANTJE lief.
'Ja, dan bemint ook God u,'
Was 't antwoord, 'Lieve jongen!
Door braafheid is DE RUITER,
Met eer en roem gekroond.
Hij was welligt een knaapje.
Als gij, zoo fris en vrolijk -
O volg hem ook als jongling,
In ijver, moed en trouw.'
Ja MIETJE! 'k Wil DE RUITER
Door heel mijn leven volgen,
Al word ik dan ook, nooit eens,
Als hij, 's lands Admiraal.
Ik wil geen dag verliezen,
Om schoone, en eedle daden
Vol ijver te verrigten,

Al zag mij ook geen mensch.

MIETJE.

Ja doe dat, beste jongen!

‘Wie deugdzaam leeft,’ zegt Moeder,

‘Is, schoon geen mensch hem opmerkt,

In 't oog der Godheid groot!’

De twaalfjarige Jan, en het bevreesde Klaartje.**JAN.**

Waarom zijt gij bang voor 't onweêr?
KLAARTJE! Uw kleur is gansch verbleekt,
Toen gij, met gesloten oogjes,
't Zien des bliksems ginds ontweekt.

KLAARTJE.

Ja 'k ben bang; toen Moeder leefde,
Ben ik nooit zoo bang geweest;
Maar FRANCIJNTJE, onze oude naaivrouw,
Maakt mij altijd zoo bevreesd.

't Onweêr,' zegt zij, 'is Gods oordeel.
't Is de straf voor al ons kwaad,
Waar geen vlugten, geen verschuilen,
Waar 't ook wezen mag, voor baat.
Mensch of dier is nergens veilig,
Voor het vreeslijk bliksem-vuur.
't Scheurt op eenmaal harde balken,
't Dringt zelf door den diksten muur.
Voor twee jaar nog,' zegt FRANCIJNTJE,
'Is hier in ons land een man
Door den bliksem dood geslagen!'
Zou ik dan niet bang zijn? JAN!

JAN.

Bang, neen! 't Onweêr eischt slechts eerbied
Voor een God, zoo groot, zoo goed,
Die altijd het beste middel

Tot zijn oogmerk werken doet.
'k Zal u zeggen, lieve KLAARTJE!
Wat mij Vader heeft geleerd.
Door den bliksem worden dampen;
Die onzuiver zijn, verteerd.
Was het nooit geen onweêr, KLAARTJE!
O, dan bleef geen mensch gezond.
Uit moerassen, poelen, sloten,
Planten, ja zelfs uit den grond,
Stijgen altijd dampen, opwaarts.
Waait het nu, of is het koud,
Dan verstrooijen zich die dampen,
En bevord'ren ons behoud,
Want de lucht wordt door die dampen
Juist zoo, als zij wezen moet,
Om zich door onze ademhaling

Ook te mengen met ons bloed.
Maar door warmte, lieve KLAARTJE!
Wordt de lucht heel dun en licht.
Zie, dan staat zij met de dampen
Langer niet in evenwigt.
Neen, dan zweven al die dampen
Ongezuiverd om ons heen.
Heel de lucht wordt dan verpestend,
Of zij dringen zig op een;
Vormen zich tot zware wolken,
Vol vergift voor al, wat leeft.
Dank zij dan Gods menschenliefde
Die ons 't zuivrend onweêr geeft!
Vader toonde aan mij en WILLEM,
Hoe naar de orde der natuur
Elke wrijvende beweging

Kracht en werking schenkt aan 't vuur.
Nu de op eengepakte dampen
Wrijven stootend op elkaâr,
't Vuur ontvlamt, en ijlings worden
Wij een' bliksemstraal gewaar.
Ziet gij, 't vuur ontsteekt de dampen;
't Vliegt de wolken sling'rend door.

KLAARTJE.

Maar, JAN lief! wat is de donder,
Dien ik na den bliksem hoor?

JAN.

't Vuur verdunt de lucht, en breidt zich,
Als 't ontbrandt, geweldig uit:
Dit veroorzaakt, bij 't ontbranden,
Doorgaans dus een sterk geluid,
Bij het schieten is dit duidelijk,

't Kruid vat vlam, straks perst de lucht
Zware kogels uit kanonnen,
Met een vreeslijk dof gerucht,
Zoo perst in de zware wolken
't Vuur de ontspannen lucht ook voort.
Nu dat geeft een slag, wiens nagalm
Gij zoo lang nog domlend hoort.
KLAARTJE lief! Dit is de donder,
Doch die doet volstrekt geen kwaad;
Ook dan niet, wanneer de bliksem
Eens een voorwerp treft of slaat.

KLAARTJE.

Ja de bliksem kan toch treffen,
Dit bekent gij JAN! niet waar?

JAN.

Zeldzaam treft hij, maar heel de aarde

Wordt zijn heerlijk nut gewaar.
Uit tien duizend bliksemstralen
Trest niet één een mensch of beest.
Maar geen straal lichtte ooit, die 't heil niet
Voor millioenen is geweest.
Pest zou de aarde alom verwoesten,
Was het naar der dwazen wensch,
Nimmer onweêr. - Zoudt ge een' toren,
Zoudt ge een boom of zelfs een mensch
Niet nog liever zien getroffen
Door het zuivrend bliksem-vuur,
Dan dat al wat leeft verstikte?
Neen, de Vader der natuur
Kiest de kortste en beste wegen
Tot bereiking van zijn doel.
O, dat doel is 't heil der schepslen,

KLAARTJE lief! hoe frisch, hoe koel
Is de lucht niet na het onweêr.
Vader zegt: 'Een nieuwe jeugd
Schijnt de Schepping te bezielen,
Leven en verjongde vreugd
Doen elk diertje wellust smaken,
Al de planten luiken op.'
Hoe verkwikkend was de regen,
Zie, hoe elke rozen-knop
Vrolijk blozend schijnt te zwellen.
Hoor, hoe kalm suist nu de wind.
KLAARTJE! ook 't onweêr leert ons duidelijk
Dat God, al wat leeft, bemint.

De morgenstond of Hein en zijn Grootvader.**HEIN.**

Grootvader 'k ben zoo vrolijk,
Ik heb de zon zien opgaan.
Niets is in heel de wereld
Zoo schoon, als dat gezigt.
Lang, lang beloofde Vader
Mij eens heel vroeg te wekken,
Nu riep hij mij, 't was donker,
Maar zie, ginds werd het licht.

GROOTVADER.

Ja, HEIN! ginds is het oosten,
Daar moet het licht eerst blinken.
Maar kom, vertel mij verder
Hoe ging de zon dan op?

HEIN.

'k Zag eerst een bleeke scheemring,
Stil waren wij gewandeld,
Om 't uitzigt ruim te hebben,
Naar gindschen heuvel-top.
Nu spreiden op de wolken
Zich rozen-kleuren glansen
Die zich allengs verloren
In eenen gouden gloed.
Grootvader! 't was zoo heerlijk,
Ik kan 't u niet beschrijven,

Een vuurklomp scheen te klimmen
Uit eenen zilvren vloed;
Die vuurklomp, die zoo schittrend
Van achter 't bosch daar oprees
En berg en dal deed blinken,
Die vuurklomp was de zon.
De vloed, waar uit zij oprees,
Zegt Vader, zijn de dampen
Die over de aarde zweven,
Die uit rivier en bron
Uit zee en uit de planten
Ja, uit heel de aarde stijgen,
En door de koude stollen
Tot nachtdauw, die het kruid
Verkwikt, maar die, bij 't schijnen
Der zon, zich vormt tot wolken.

Eens gieten weêr die wolken
Den vruchtbren regen uit.
'k Heb alles wel onthouden.
Mijn lieve goede Vader
Doet al, wat ik moet weten,
Zoo duidelijk mij verstaan.
Maar welk een schoone wereld
Schonk God ons tot een woning!

GROOTVADER.

Ja, kind! wie ziet dit immer
En bidt niet juichend aan;
Maar zeg, wat gij gevoelde,
Toen gij de zon zaagt opgaan.

HEIN.

Grootvader! o ik schreide,
Doch 't was alleen van vreugd.

'k Had God zoo lief, ik voelde,
Dat God zoo groot, zoo goed is.

GROOTVADER.

Wel nu, toon Hem die liefde
Door naartigheid en deugd.
God ziet, vol zuivren wellust.
Elk mensch zijn' pligt betrachten.
Verlies geen tijd, mijn lievling!
God laat het morgen-licht
Zoo heerlijk voor ons opgaan.
Maar wee hem, die bij 't zinken
Der avond zon, niets nuttigs,
Niets edels heeft verrigt!

Karel en Koosje, of Moeders verjaardag.**KAREL.**

Morgen, morgen is 't hier Feestdag.

Lieve Koos! ik ben zoo blij.

Elk moet Moeders jaardag vieren.

'k Zal heel 't huis met bloemen sieren.

KOOSJE! ach, welk een lieve Moeder,

Welk een Moeder hebben wij!

Vader zegt, in onze blijdschap
Ziet God onze dankbaarheid.
Ja, ik dank hem, die het leven
Aan mijn Moeder heeft gegeven,
Die mij door haar zorg, haar liefde,
Zoo veel wellust heeft bereid.

KOOSJE.

KAREL! ja wij zijn gelukkig.
Ja, door onze kindervreugd
Wordt Gods liefde en magt geprezen.
Zie eens, hoe veel arme wezen
Misten liefdrijk zorgende oud'ren,
Reeds in hun onnoozle jeugd.

KAREL.

Daarom was ik ook zoo droevig,
KOOSJE! toen die wreede smart
Moeder lief voor weinig weken
Eens zoo vreeslijk deed verbleeken,
Ach, hoe teeder, maar hoe magtloos.
Drukte zij ons aan haar hart.

Weet ge 't nog, dien avond, KOOSJE!
Toen elk schreide aan Moeders bed,
Toen zij nog, vol mededoogen,
Onze traantjes wilde droogen.
O, hoe goed is God, mijn KOOSJE?
Die haar leven heeft gered.

KOOSJE.

Hoor eens, KAREL! ik bedenk iets,
Moeder, weet gij, zegt altijd;
God, de Vader van ons allen
Ziet met gunstrijk welgevallen,
Dat zich ook de lijdende onschuld
In der dankbren heil verblijdt.

Zie nu wil ik de arme weezen,
Morgen, uit erkenenis,
Voor 't behoud van Moeders leven,
Koek en chocolaad doen geven,
'k Schenk daartoe mijn heelen spaarpot,
Daar al vrij wat geld in is.

Pl. III.
KOOS! 't Is de eerste van dat boompje.

KAREL.

KOOSJE lief! geef ook den mijnen.
Was 't maar morgen: 'k sta vroeg op.
Moeder zal nog pas ontwaken,
Want 'k wil haar niet wakker maken,
Of ik breng haar, met mijn heilwensch,
Ook dien schoonen rozen-knop.

Koos! 't is de eerste van dat boompje,
Dat ik zelf heb opgekweekt.
O! 'k geef haar dan kusje op kusje,
Vader leert ons kleine zusje
Ook een' zegenwensch voor Moeder,
Schoon zij nog maar staamlend spreekt.

KOOSJE.

Lieve KAREL! 'k Heb een korfje
Zelfs gevlochten en versierd.
'k Zal nu, zoo dit kan gelukken,
't Vol met rijpe kersen plukken.
O! hoe blij zal Moeder wezen,
Als haar feest zoo wordt gevierd!

Het goede kind in den avond.

De dag is niet verloren,
Al zinkt hij ginds in 't westen,
Neen, 'k leerde, 'k was gehoorzaam,
En 'k heb niet woest gespeeld,
'k Had ook iets, om te geven.
Hoe vrolijk maakt ons 't weldoen!
'k Heb aan twee zieke kindren
Mijn druiven uitgedeeld.

Ik kreeg een tros van Tante,
Nooit zag ik schooner druiven,
Zoo saprijk, zoo doorschijnend;
Ik proefde, o welk een smaak!
Zoo geurig, zoo verfrisschend,
Maar dacht aan de arme kinders
Van KRIJN; hen te verkwikken
Geeft eindloos meêr vermaak.

Zoo dacht ik, en ik snelde,
Nu zonder meêr te proeven,
Naar de arme zieke kinders.
Hoe lagchten zij mij aan
Ach, vreugd blonk in hun oogjes,
Hoe koel, hoe frisch, hoe streelend
Was in hun smachtend mondje
Niet elke druif; ik weende.

U dank ik God! mijn Schepper!
Uw liefde schonk mij ouders,
Die mij het weldoen leerden,
U dank ik, menschen-vriend!
Volmaakte JEZUS! 'k dank u,
Gij, leerde aan mijne ouders,
Dat armen te vertroosten
Uw broeder-min verdient.

De dag is niet verloren
Al zinkt hij ginds in 't westen,
't Is waar, 'k heb al mijn pligten
Niet naar mijn' wensch betracht;
Maar JEZUS! dat berouwt mij,
Ik bid u om vergeving,
'k Vertrouw mij aan uw liefde
Bij 't naadren van den nacht.

Jan en Mietje, of de kracht der waarheid.

MIETJE.

JAN! wij zijn toch regt gelukkig;
Hoe vol zorg, hoe wijs, hoe goed
Zijn onze ouders, ach, voor 't lijden
Der geduchte kinderziekte,
Heeft hun liefde ons lang behoed.

Denk eens, hoe veel kindren sterven
Door die ziekte een' bangen dood.
Lieve JAN! 'k zag nichtje BETJE,
Dat aanvallig vlejend kindje,
Sterven op haar Moeders schoot.

Ach, haar Moeder wrong de handen,
BETJE kende mij niet meêr,
Gloeijend rood en dik gezwollen
Hijgde zij, benaauwd en krachtloos,
Telkens naar haar adem weêr.

JAN.

Waarom zorgden BETJES ouders
Voor de kleine liefeling niet?
Foei! haar zoo te laten sterven,
Daar de goede God bescherming
Door de koepok-stof hun biedt.

MIETJE.

Lieve JAN! ach BETJES ouders
Dachten anders hier omtrent.
Moeder zegt bij heel veel menschen
Is al 't heil van een besmetting
Door die pokstof onbekend.

Menschen, die dat heil niet kennen,
Wagen ook hun kinders niet
Aan een Britsche koeijen-ziekte;
Zie zoo dwalen zij uit liefde;
Doch uit dwaling spruit verdriet.

JAN.

Dwalen neen, wie kan hier dwalen?
De ondervinding spreekt toch klaar,
Koepok-stof maakt elk onvatbaar
Voor de Kinderziekte en schaadt niet.
't Geen men ziet, is immers waar?

Waar de koepok-stof eens werkte,
Eens dien kwaal heeft voortgebracht,
Daar, dit zeggen al de dokters,
Heeft het gist der kinder-ziekte,
Schoon men 't inënt, nimmer kracht.

MIETJE.

Moeder kent den aard der menschen
Eindloos beter toch dan wij.
Wie niet onderzoekt, niet oordeelt,
Maar zich slaafs verbindt aan 't oude,
Zegt zij, denkt, noch handelt vrij.

JAN.

Nu die slaafsche menschen moorden
Dan uit domheid menig kind,
Of zij doen de lieve onnooslen
Al hun leven schuldloos lijden,
Wreed misvormd, verminkt, of blind.

Vader zegt, voor elke krankheid
Is ook artsenij bereid,
Tegengift voor alle kwalen
Is in delfstof plant of dieren,
Tot ons oefning mild verspreid.

MIETJE.

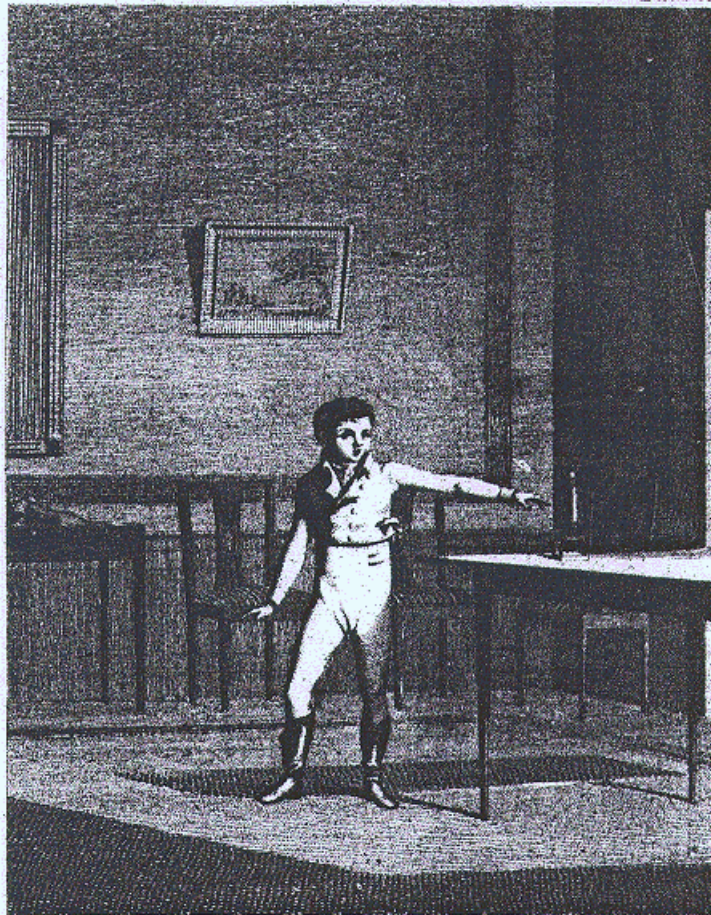
JAN! o laat ons dankbaar wezen
Aan onze ouders en aan God.
Onze welvaart wordt beveiligd,
Ons verstand word wijs ontwikkeld,
Waarlijk zalig is ons lot.

Bart op zijn verjaardag.

't Is jammer dat men heel het jaar.
Niet meêr dan eenmaal kan verjaren,
Elk is in huis van daag zoo blij,
Elk schenkt mij iets en zegent mij.
Maar, 'k heb van Vader een geschenk
O! 'k zal 't, zoo lang ik leef, bewaren.

Een glas, waar door elk stofje, elk dier,
Dat met geen oogen is te aanschouwen,
Heel groot schijnt, en zich klaar doet zien.
Ik krijg van daag een knaapje of tien;
Maar 'k speel geen paardje, geen soldaat,
'k Wil ook geen kaarten-huisjes bouwen.

Neen, 'k zal hun met mijn Microscoop,
Zoo noemt men 't kunstglas, wondren toonen.
Een ziertje azijn, een waterdrop,
Een blaadje van een rozen-knop,
Wij zullen alles door een drom
Van kleine diertjes zien bewonen.

Pl. IV.
- 'k Zal hun met mijn Microscop - wondren toonen.

Mijn Vader helpt ons dan te regt;
Hij zal ons leeren en vermaken,
Gelijk hij altijd vriendlijk doet.
Mijn lieve Vader is zoo goed,
En vergt alleen opmerkzaamheid.
Hij toont ons duizend schoone zaken.

‘BART!’ sprak hij, ‘toen hij 't glas mij schonk,
Ik zie u gaarne vrolijk spelen.
'k Bevorder, waar ik kan, uw vreugd.
Maar louter spel, moet ook de jeugd
Van 't menschlijk wezen, dat al vroeg
Zijn waarde voelt, gewis vervelen.

Dit glas biedt u een nieuw vermaak,
Maar een vermaak, dat u veredelt.
Dat uw verstand verrijkt, mijn zoon!
Beschouw natuur, gevoel haar schoon;
Zij schenkt een vreugd, die 't beuslend kind
Vergeefs van nutloos speelgoed bedelt.'

Daar slaat de klok, nu komen zij.
Tien jongens, dan nog FLIP mijn broeder
En ik, dat's twaalf - zie dat eens aan.
Zoo veel, dat dacht ik zal niet gaan.
'Twee maken reeds geweld genoeg,'
Zoo spreekt altijd mijn lieve Moeder.

Maar Moeder gaf mij nu mijn' zin.
Ik schonk haar ook tien dankbre kusjes,
En 'k word maar eens toch negen jaar;
De koek vol snippers staat reeds klaar.
Hij is met bloempjes fraai gekroond,
Dat deden mijn twee lieve zusjes.

Hein met zijn Moeder, of het vaderland.**HEIN.**

Zeg, Moeder! Wat is 't vaderland?
Ik hoorde daar zoo veel van spreken,
Maar 'k vind het nergens op de kaart.
't Legt vast in vreemde wereld-streken.

MOEDER.

HEIN! kent gij 't vaderland nog niet?
Het land, waar onze voorgelachten
Geboren en gestorven zijn,
En waar wij ook ons lot verwachten?
De grond, waarop gij heden staat,
Werd eens betreden door uw Vadren;

Hun stof slaapt vreedzaam om u heen,
Gij moogt hun grafplaats veilig nadren.
Dit land is dus uw vaderland.
Maar elk bewoner van deez' aarde
Roemt en bemint zijn vaderland,
Schoon vaak voor andren van geen waarde.
Wat streek gij op uw wereld-kaart
Slechts, als bewoonbaar, ziet geteekend,
Wordt door het volk, 't welk daar bestaat,
Het dierbaarst vaderland gerekend.

HEIN.

Maar, Moederlief! daar waar de zon
Zich heele maanden houdt verscholen,
Waar 't ijs, ook schoon het zomer is,
Nooit wegsmelt; daar dicht bij de polen -
Kan daar het arm 't ellendig volk

Den grond zijn vaderland nog noemen?

MOEDER.

Och ja, dat volk zal ook het land
Waar 't opgevoed werd, dankend, roemen.
Elk hecht zich aan 't ongestvrij oord
Uit liefde en eerbied voor de vaders.
Elk wenscht om langs der oudren weg
Ook 's levens eindperk stil te naden.
De plaats, waar wij het eerste licht,
Bewaakt door ouderliefde, aanschouwen,
Blijft dierbaar aan ons dankbaar hart.
Wij schenken 't onbepaaldst vertrouwen
Aan menschen, die ons waardig zijn,
En kiezen doorgaans, 't geen zij kozen.
Dit schaadt ook niet, zoo lang 't verstand
Ons om die neiging niet doet blozen.

Zie, hier door eeren wij dien grond,
Die eens de vreugd was onzer vaders.
Die lucht, die hun verfrissing schonk,
Voert vreugde en welvaart in onze adren.
Ach, kind! eens voelt ge ook, hoe elk mensch
Zijn land de voorkeur waardig rekent;
Zijn land, waar hem elk plekje gronds
Het lot eens vriends, eens liefdings teekent.

HEIN.

Ja, ja, nu ken ik 't vaderland,
Mijn vaderland is, lieve Moeder,
Hier, waar mijn Vader, waar gij leeft,
Hier, waar ik speel met JAN mijn' broeder.

MOEDER.

Ja HEIN! hier wankelde eerst uw wieg,
Hier hebt ge de eerste vreugd genoten,

Hier blijft al, wat u nog omringt,
Elk oogenblik uw heil vergrooten.
Zoudt ge elk tooneel van kindsch genot,
Zoudt ge ooit uw vaderland vergeten,
En spotten met ons rustend stof?
Ach, dan was de inspraak van 't geweten
In u vermoord; dan was gewis
U 't aanzijn, mij tot smart, gegeven.

HEIN.

Vergeten, neen, ik wil tot nut
Van land, en van mijn ouders leven.
O, lieve Moeder! 'k zal den grond,
Die u en Vader voedt, beminnen.
'k Wil eens als held, voor 't vaderland
Gelijk DE RUITER overwinnen.

Het leerzaam kind in den zomer.

Hoe lief was de lente, zij tooide onzen boomgaard
Met geurvolle bloesems, toen scheen mij elk takje
Een lagchende bloemtuint, doch ras vloodt zij heen.
De bloesems verwelkten, maar smaaklijke vruchten
Versieren den boomgaard: hoe rijk is de Zomer?
O weldoende Schepper! U dank ik vol vreugd.
De lente, zegt Moeder, is 't beeld van mijn kindschheid,
Mijn jeugdige leeftijd snelt zorgloos en vrolijk.

Maar vlug als de dagen der lente voorbij.
Vertoont nu mijn kindschheid geen heilvolle bloesems
Van braafheid en kunde, versiert mij geen wijsheid,
Veradlen geen deugden mijn jeugdige ziel,
Dan, ach, dit verzekert mijn dierbare Moeder,
En 'k voel het ook duidelijk, dan wacht mij een leven,
Verachtlijk en treurig; maar wijd ik mijn jeugd
Aan oefning in kennis; aan oefning in deugden,
Dan pronkt reeds mijn kindschheid met heilvolle bloesems.
Dan wacht mij een leven vol blijdschap en roem.

Aanwijzing der platen.

Pl. I. over bl. 20

- II. - bl. 34

- III. - bl. 98

- IV. - bl. 110